

Naujienu Antroji Dalis

NR. 441

CHICAGOS LIETUVIŲ LITERATŪROS DRAUGIJOS LEIDINYS

XIV METAI

NERAMI SAŽINĖ

Lietuviškoji tremtis susikūrė spontaniškai. Žmogus buvo pastatytas prieš būtinybę per kelias valandas padaryti visą jo gyvenimą užangažuojantį sprendimą, pasirinkti Rytus ar Vakarus, priespaudą ar laisvę. Pasirodė, kad šis pasirinkimas, iš pažiūros toks paprastas, nebuvo tai tik vitalinis sprendimas, padedantis žmogui gyventi; jis drauge, ir nepagydomai, sužeidė žmogų.

Priespaudos laimė — teisė, gal ne visai užtikrinta, numirti tėvų žemėje. Laisvės dalia — būti atliekamam žmogui, klajojančiu žydu, žmogaus sūnumi, kuris "neturi kur galvos priglausti".

Priespaudos laimė — žinoti, kodėl kenti, būti solidariu su savo tautine bendruomene: Vengrijos įvykiai parodė Kremliui, o ir tiems iš mūsų, kurie dar nenorėjo tikėti, kad ir lietuvis komunistas yra visų pirma lietuvis. Laisvės dalia — negalėti niekur prisiglausti, neišduodant savo lietuviškumo, būti blogu žmogui, norint būti geru lietuviu: — ar drįsti išprovokuoti pasaulinį atominį karą tam, kad lietuvių tauta būtų išlaisvinta? — paklausiau kartą vieno laisvės kovotojo, kurio karštą ir painų atsakymą galima būtų sutraukti į du žodžius: esi supuvęs nihilistas. Ką atsakytų į tai Kossu, kuris kadais mokė, kad "jau ne lietuviai, žmonės mes".

Būti lietuviais, tokiais, kokiais mes buvom pasirinkimo svaigulyje, akcijos įkarštyje — o, Prarastasis Rojus! — šiandien jau nebegalima. Dailinti pasaulį į Dievo ir šėtono karalystes, atpažinti iš kvapo ir skirstyti atominės bombas į geras ir blogas — šiandien jau per paprasta ir neduoda teisės į ramią sąžinę. Gli eroi sono stanchi! Herojai jau pavargę. Pasidairykite aplinkui: jų balsai išgverę, užkimę, jie tik mosikuoja rankomis. Arba tyli.

Įkarščio valandomis nesunku šaukti tautą į kovą. Bet ką daryti, kai ginklai ir mūzos nutilsta? Melstis? Tikėti, kad kada nors susidarys "nuo mūsų nepriklausančios, palankios aplinkybės"? Vesti akciją, žinant, kad jos iniciatyva ne mūsų, o Apvaizdos ar "aplinkybių" rankose? Susirinkti savo žaisliukus, ir vienam susigūžti savo kamputyje?

Visa laimė dar — jei apie laimę iš viso galima kalbėti — kad ne mes vieni esame nuskręstę ir išniekinti, kad vi-

sa XX-jo amžiaus žmonija yra ligota, kad būti žmogumi šiandien nėra nieko nelengviau, negu būti lietuviu. Kokio naimumo reikia, kad kalbėti apie nutriušusį humanizmą: penkių centų išmalda, artimo meilė, spinduliavimas gerumu aplinkui save, šv. Pranciškus Asyžietis, — kai kasmet miršta badu milijonai žmonių, kai naftos šaltinių ar uranumo kasyklų valdymas — o ne gera širdis — nulemia kitų milijonų žmonių kasdieninės duonos davinį. Kaip galima nesigėdijant ištarti žodį *Laisvė*, kai laisvės vardu žudomi žmonės, statomos imperijos, ginamos anglių kasyklos, neleidžiama žmogui net laisvai numirti? Visi žodžiai apgaulingi, visos kortos falsifikuotos.

XX-jo amžiaus menkumas ir didybė. Jis — sąmoningumo amžius. Anksčiau mes tik gyvenom, o šiandien — matom. Ir tai, ką matom, labai jau negražu. Norim užsimerkti, bet negalim. Ir mėnulio šviesoje — ne Jinai, ir sapnų košmaruose — ne velniai, — visur matyti vien tikrai iškraipytas, apgautos ir nužmogintos žmonijos veidas.

"Yra dar kraštų, kur žmonės, apsikamšę šiltose lovose, sapnuoja..." — taip bent dainavo, eidami į mirtį, prancūzų rezistentai. Išėję į tremties kelią, pasirinkę laisvę, mes uždarėm sau Edeno vartus, ir mūsų gyvenimas niekad nebebus sapnas. Mes galime būti tikrai arba žmonės su nešvaria sąžine, arba — pasaulio sąžinė. Komfortas neįmanomas. Lietuvių tautai padaryta skriauda yra tikrai tada skriauda, jei jinai įrašyta į skriaudžiamos žmonijos bylos lapus. Ir mes — tos bylos prisiėdinti liudininkai. Lietuviškoji laisvės kova įgauna prasmės tik tada, kai lietuvis negali jos atskirti nuo kalvarijos, kuria visa žmonija eina į laisvę.

A. J. Greimas

Nemiga Amerikoje

Nemiga Amerikoje nepaprastai didėja. Praėjusiais metais parduota 300 tonų miegamųjų vaistų, taigi, išeina kiekvienam žmogui po 24 tabletės.

Arktikos blezdingos

Ištirta, kad tūla blezdingų rūšis, kuri Arktikoje gyvena ir vaikus veda, kasmet skrenda į "pietus" — į pačią Antarktiką, t.y. nuo šiaurės ašigalio iki pietų ašigalio, vidutiniškai po 30,000 kilometrų oro kelionės...

Mažoji Lietuva neatskirama Lietuvos Valstybės dalis

Pirmajam Pasauliniam karui baigiantis, Amerikos Prezidentas Wilsonas paskelbė savo 14 punktų, pagal kuriuos kiekviena tauta turėjo teisę apsispręsti, kaip ji nori laisvai savo politinius ir tautinius klausimus tvarkyti. 1918 m. lapkričio mėn. susirinko Tilžėje Mažosios Lietuvos veikėjai ir atstovai ir priėmė manifestą, kuriame buvo paskelbta, kad Mažosios Lietuvos gyventojai lietuviai nori visus politinius ryšius su Vokietijos Valstybe nutraukti ir jungtis prie naujai atsistatančios Lietuvos Valstybės. Lietuvių suvažiavimas išrinko Mažosios Lietuvos Tautinę Tarybą, kuriai buvo pavesta padaryti visus žygius, kad gyventojų noras būtų įgyvendintas. Deja, Versalio taikos sutartis Mažąją Lietuvą suskaldė — buvo atskirta nuo Vokietijos tik jos šiaurinė dalis iki Nemuno, o pietinė, didesnioji, dalis buvo palikta prie Vokietijos. Tai buvo didelė skriauda visai tautai, kad vakaruose žymi dalis lietuviškų žemių liko neišlaisvinta. Iki tada Nemunas Mažąją Lietuvą jungė, dabar jis Lietuvos Valstybės siena pasidarė.

Bet Mažosios Lietuvos veikėjai rankų nenuleido. Jie toliau veikė neišlaisvintoje dalyje. Tilžė per 100 metų buvo lietuvių kultūrinis ir politinis centras. Ten pasirodė lietuviškoji spauda, kuria aprūpindavo ir Didžiąją Lietuvą. Tilžėj veikė lietuviai ir vėliau, kol naciai pradėjo lietuvius žiauriai persekioti ir jų organizacijas uždarė.

Kad ir pietinė Mažosios Lietuvos dalis yra lietuviškas kraštas, parodo jo vietovių ir upių pavadinimai: Tilžė, Ragainė, Pilkalnis, Stalupėnai, Gumbinė, Darkiemis, Įsrutis, Vėluva, Labguva, Šešupė, Įsra, Gilija, Laukna ir t.t. Aišku, kad valdžios priemonėmis pavyko per ilgą laiką dalį lietuvių nutautinti. Pagal pačių vokiečių statistiką 1825 m. Mažąjoje Lietuvoje, atmetus Klaipėdos kraštą, lietuvių buvo 119,956, t.y. 35,1%, o 1837

m. 149,927 gyventojų (32,8%). Iš patyrimo žinome, kad tikrasis lietuvių skaičius bus žymiai didesnis buvęs, nes vyriausybė turėjo didžiausio intereso įrodyti, kad suvokietinimo procesas sekasi. Lietuviškas susipratimas ir šiandien yra dar labai stiprus ir tremtyje. Tai parodo ir tas faktas, kad Mažosios Lietuvos Tarybos narių yra didesnioji dalis iš pietinės Mažosios Lietuvos kilę. Jie drąsiai veikia lietuvių organizacijose ir už lietuvių teises kovoja, nors aplinkybės nėra jau taip patogios.

Turime konstatuoti, kad M. Lietuva yra lietuviškas kraštas ir jos gyventojai yra lietuviai autochtonai. Ne lietuvių tautybės gyventojai yra atėjūnai, ko ir lietuvių priešai neginčija.

Ar gali lietuvių tauta leisti, kad tas kraštas liktų už Lietuvos Valstybės sienų? Lietuviai privalo visas jėgas suturėti ir vieningai kovoti už visos Mažosios Lietuvos sujungimą su Lietuvos Valstybe. Yra atskirų žmonių ir lietuvių tarpe, kurie mano, kad tokios pastangos tai esą romantika. Tokiems svyruojantiems tautiečiams, kurių nuostimtis labai mažas, galima tik atsakyti, kad visas lietuvių tautos atgimimas ir Valstybės sukūrimas buvo "romantika". Ar Basanavičius savo laikais galėjo tikėti, kad jo pastangos tautai išlaisvinti taip veik vaisių duos? Labai daug kas vadino jį ir jo vienminčius romantikais. Žydu kovos už savo nepriklausomą valstybę prie 20 metų atrodė tikriausia romantika, o šiandien per tautos pasiryžimą, pasiaukojimą ir susiklausymą pavyko savo kraštus sujungti į vieną valstybę.

Te žydu tauta būna mums pavyzdžiu! Tada sulauksime ir mes tos valandos, kada Lietuvos Trispalvė plėvesuos visoje Mažąjoje Lietuvoje.

E. Simonaitis
Mažosios Lietuvos
Tarybos pirmininkas

DIENŲ SKEVELDROS

1. Tarp smulkių "užmiesčio" chronikos žinučių užtikau ir šią:

"Mirė kun. Juozas Stankevičius..."

Vos prisimerkiu ir, rodos, matau: — Gedimino gt. kau-

kši švendrinė pakaustyta lazdikė, ir žingsniai. Vienodi. Tie patys kasdien, per pūgą, lyjant ar kur pavasarėjant. Kur čjo ar iš kur grįžo, niekas nesiėiravo, bet laikrodį galėjo iki sekundės tikslumo (Tęsinys 2-me pusl.)